

Особливості викладання граматики в курсі української мови як іноземної

Дьолог О.С.

Харківський національний економічний університет ім. С.Кузнеця

М. Харків, Україна

e-mail: Olha.Doloh@hneu.net

Сьогодні багато українських вищих навчальних закладів викладають студентам-іноземцям українську мову. Для слухачів підготовчого відділення існує курс «Українська мова як іноземна». Студенти-іноземці вивчають українську мову на заняттях з «Української мови як іноземної» або «Української мови (за професійним спрямуванням)». Отже, іноземні студенти, що навчаються в Україні, мають можливість вивчити українську мову на рівні А2 або В1, як це передбачено Державним стандартом 2018 р. Таким чином, питання методики викладання української мови іноземним студентам у вищих навчальних закладах України є наразі дуже актуальним, адже існує значна кількість невирішених проблем у навчанні фонетики, лексики, граматики, а також різних видів мовленнєвої діяльності – говоріння, аудіювання, читання та письма на заняттях з української мови як іноземної.

До вагомих проблем усіх викладачів-мовників, що працюють з іноземними студентами, належить відсутність єдиного погляду щодо навчання української мови як іноземної. Існує велика практика щодо викладання української мови російськомовній аудиторії. Ця практика базується на порівнянні систем обох мов. Проте все більш актуальною стає проблема викладання української мови студентам, для яких іноземною є і російська мова. Теорія і практика такого навчання перебуває в процесі становлення, викладачам залишається спиратися на методику викладання російської мови як іноземної.

Оволодіти іноземною мовою як засобом спілкування неможливо без знання граматики. Тому саме вивченню граматики приділяється так багато уваги на заняттях з української мови як іноземної. Граматичну будову мовлення можна засвоїти й без вивчення правил, як це відбувається в рідній мові, але

знання правил скорочує шлях іноземного студента до практичного засвоєння нерідної мови.

Під час вивчення іноземної мови з практичною ціллю граматики виконує декілька важливих функцій, а саме: вона має допомогти іноземним студентам правильно розуміти іншомовне висловлювання, правильно вибудувати іншомовне мовлення та контролювати побудову висловлювання і свідомо вибирати необхідні граматичні форми та конструкції. Граматики в чистому вигляді не існує, оскільки вона розчиняється в національно-культурній специфіці України, в українській культурі. Отже, іноземний студент повинен не лише завчити певні мовні форми та конструкції, але й розуміти їхню семантику. Отже, до основних завдань викладачів, що працюють зі студентами-іноземцями, входить одночасне формування мовної системи та комунікативної й соціокультурної компетенції.

Вивчати граматику – означає вивчати єдність форми, значення, способу його вираження та функціональної ролі в реченні. Взаємовідношення форм та їхніх значень може бути описано двома способами, залежно від мети, з якою студенти-іноземці вивчають українську мову. Перший спосіб опису граматичного матеріалу – від системи форм до їхніх значень і функцій у побудові висловлювань (наприклад, спочатку подається парадигма українських відмінків, потім описуються їхні значення та функції). Другий спосіб – від функції й значення до засобів вираження цього значення. У ході опису мови від функції й значення до форми мовні засоби різних рівнів об'єднуються в так звані логіко-семантичні групи залежно від значень, які цими засобами виражаються.

Протягом роботи з іноземцями часто виникає питання щодо послідовності введення граматичного матеріалу в навчальний процес. Таке питання є суперечливим у сучасній методиці викладання мовних дисциплін іноземцям. Різні викладачі й методисти мають різні точки зору на це питання. Більш доречним вважається введення всіх морфологічних форм на синтаксичній основі та подання їх студентам у вигляді речень (мінімальних

мовних одиниць) або у вигляді словосполучень (будівельного матеріалу для речень).

У сучасній методиці викладання української мови як іноземної виділяють два шляхи ознайомлення з граматичним матеріалом: 1) індуктивний – шлях від спостереження до висновку; 2) дедуктивний – від постулату до спостереження явища. Вибір того чи іншого способу введення матеріалу залежить від різних чинників: характеру самого мовного матеріалу; віку іноземних студентів; ступеню їхньої лінгвістичної підготовки.

Послідовність введення граматичного матеріалу на першому етапі роботи з ним має відбуватися таким чином: 1) пояснення нового явища; 2) правило-інструкція; 3) мовленнєвий зразок. Другий етап – це автоматизація навичок. Відпрацювання ізольованих форм під час виконання формальних завдань з подальшим їхнім введенням в мовлення не вважається ефективним. Тренувальні вправи з самого початку мають подавати форму в її функціонуванні. Саме тому під час формування граматичних навичок необхідно використовувати підготовчі завдання комунікативної спрямованості. Третій етап роботи полягає в формуванні комунікативно-мовленнєвих умінь у різноманітних видах мовної діяльності.

Отже, основним принципом, якого слід дотримуватися під час подання граматичного матеріалу іноземним студентам є простота викладу з мінімумом лінгвістичних термінів без вимоги заучувати громіздкі правила. При викладанні граматики студентам-іноземцям викладачеві варто зосередитися на формуванні комунікативних компетенцій, що дає змогу урізноманітнити заняття, змістити акцент із вивчення теоретичного матеріалу на практичне застосування набутих знань для формування мовленнєвих навичок.

Література

1. Антонів О. Українська мова для іноземців: Модульний курс В 1 – В 2. Київ, 2012. 272с.
2. Касьяненко Т.А. Викладання української мови як іноземної: принципи оптимізації та інновації / Вопросы духовной культуры. Филологические науки. С. 7-10.
3. Кочан І. Лінгвометодичні основи укладання підручників з української мови як іноземної / Теорія і практика викладання української мови як іноземної, №. 8. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. С. 315 – 323.